

EESTI ADVOKATUUR

ESTONIAN BAR ASSOCIATION

Justiitsministeerium
Tõnismägi 5A
15191 Tallinn

Teie 13.12.2007.a nr 8-1-01/12517-248

Meie 02.01.2008.a nr 1-9/2

Karistusseadustiku muutmise seaduse eelnõu

Karistusseadustiku muutmise seaduse eelnõuga tehakse karistusseadustikus kaks muudatust. Paragrahvi 237³ muutmise osas ei ole Eesti Advokatuuril vastuväiteid. Eelnõu § 1 punktiga 2 tehtavat karistusseadustiku täiendust, millega lisatakse KarS-i § 394¹, Eesti Advokatuur ei toeta.

Rahapesu ettevaatamatusest koosmõjus rahapesu mõistega (mis Eestis on defineeritud nii, et valimatult kõikide kuritegude tulemusena saadud raha muundamine jne on rahapesu) annab tulemuseks ebaõiglaselt ja ebamõistlikult karmi abinõu. Säte võib kaasa tuua täiesti ebaproportsionaalsed ning ebaõiglased süüdimõistmised, kus isik on käitunud ausa ja mõistliku inimesena, kuid sellest hoolimata satub kohtu alla.

Tegemist on koosseisuga, mille realiseerumise objektiivne külg ei sõltu teo toimepanijast ja tema tahtest vaid isiku suhtes puutumatutest asjaoludest. Kui raha on saadud väärteost (nt ebaseaduslikust metsaraiumisest tulu saamine, mis võib olla nii kuritegu kui ka väärtegu), siis sellest saadud raha muundamine kolmanda isiku poolt ei ole rahapesu ettevaatamatusest, kui aga täpselt sama asi kvalifitseerub kuriteoks, on tema suhtes kõigi samade asjaolude korral tegemist rahapesuga ettevaatamatusest.

Eelnõuga plaanitava muudatusega vabastatakse riik tõendamiskohustusest ning tegemist on süütuse presumptsiooni riivega. Kui isik ei suuda tõendada, et toimides tavapärasel tsiviilkäibes tavakodanikuna puudus tal igasugune teave või aimdus raha päritolust, siis objektiivsetel asjaoludel on ta sisuliselt süüdi ettevaatamatusest toimepandud teos.

Praktilises elus loob selline säte võimaluse riigivõimu kuritarvitusteks pahaaimamatu kodaniku vastu, kes on enda teadmata sattunud rahalistesse või varalistesse suhetesse "valede inimestega". Tulemuseks on, et sisuliselt võidakse hakata karistama ohvreid, mitte tegelikke kurjategijaid.

Paljudes riikides on rahapesu reguleeritud kui teatud konkreetsetes enamohtlike kuritegude nimekirjas sisalduva aluskuriteo tulemusena saadud raha muundamine või päritolu varjamine. Sellise definitsiooni puhul saaks nimetatud karistusseadustiku täiendamiseга nõustuda. Aga kuna meil on absoluutselt iga vähemohtlik kuritegu rahapesu aluskuriteoks, siis järelikult võib säte väljapakutud kujul muutuda aktuaalseks vähetähtsates, isegi olme-pisitehingutes. Näiteks ilma kindla elu- ja töökohata kodanik A varastab kelleltki mobiiltelefoni, müüb selle maha ja annab sõber B-le viissada krooni, paludes tema eest see dollariteks vahetada ja kodanik C-le

edasi anda vana võla katteks. Sõber B-d, kes varastatud telefonist midagi ei teadnud, saaks süüdistada ettevaatamatus rahapesus (kuna A on elu- ja töökohata, siis tulnuks kontrollida raha päritolu). Teiseks saab süüdistada ka isikut, kes A-lt telefoni ostis, sest ta aitas ettevaatamatult kuritegelikul teel saadud vara rahaks teha.

Karistusseadustiku täiendamine §-ga 394¹ on vastuolus ka õigusselguse põhimõttega. Seaduskuulekas kodanik, kes põhjalikult tutvub karistusseadustikuga ning viidatud paragrahviga, ei suuda saada selgust, kuidas ta peab käituma, et mitte tahtmatult osutada seaduse rikkujaks ja kurjategijaks. Pole mõeldav, et isik peaks üldse lõpetama igasugused rahalis-varalised suhted teiste isikutega. Samas pole isegi juristil võimalik talle anda mingit mõistlikku juhust, mida ta peaks tegema või tegemata jätma.

Kurjategijad, kes kasutavad ära lihtsate inimeste teadmatust ja usaldust, suudavad tavakodaniku tasemel piisavalt usutavaid selgitusi anda nii raha päritolu kui ka tegevuse eesmärkide suhtes ning taoliste ärakasutatavate inimeste süüdimõistmine, kes isegi ei teadnud, et nad millessegi lubamatusse on segatud, ei ole piisavalt tõhus ega proportsionaalne meede rahapesu tõkestamise eesmärgi täitmiseks.

Nagu seletuskirjas mainitud, ei tulene rahvusvahelisest ega Euroopa õigusest Eestile kohustust kriminaliseerida rahapesu ettevaatamatusest. Samuti on seletuskiri eksitav, sest ei Strasbourgi konventsioon ega FATF ei ole silmas pidanud ettevaatamatust selliselt nagu see on sätestatud eelnõus.

Sätte vastuvõtmine esitatud kujul võimendab kriminaalmenetluses tekkinud probleemi, kus toimub kriminaalseaduse selektiivne kohaldamine või kohaldamata jätmine valitud isikute suhtes sõltuvalt uurija ja prokuröri soovast, ilma et asi üldse kunagi erapooletu ja sõltumatu kohtu ette jõuaks.

Advokatuur teeb ettepaneku jätta eelnõu § 1 p 2, KarS-i täiendamine §-iga 394¹, eelnõust välja.

Alternatiivina teeme ettepaneku kitsendada nimetatud sätet, nähes ette lisakriteeriumid, millise rahapesuga peaks olema tegemist (nt kui on tegemist narkootikumide või ebaseadusliku relvakaubandusega seotud rahadega) ning kvalifitseerides ettevaatamatuse (isik pidi aru saama, et tegemist on kuritegelikul teel saadud varaga). Koosseisust peab tulenema üheselt, et ettevaatamatus seisneb kõrgendatud hoolekohustuse rikkumise kaudu raha muundamises (finantsasutused) ja tavakodaniku vastutus järgneb üksnes juhul, kui iga mõistlik isik oleks raha või asja saades pidanud mõistma, et see vara võib olla kuritegelikul teel saadud. Lisaks peab tõendamiskoormus kindlasti lasuma süüdistusel.

Lugupidamisega,

Aivar Pilv
Esimees